

Vikingetiden

Husene "på landet" var i Vikingetiden store i forhold til husene i "byerne". Man mener, det er fordi der var mange flere forskellige former for arbejde på en gård end i et byhus.

Træ og ler

I Sydskandinavien (Danmark, Sydnorge og Sydsverige) havde husene trævægge eller flettede, lerklinede vægge. I Nordskandinavien (Nordnorge, Nordsverige samt Færøerne, Island og Grønland) brugte man græstørv til ydervæggen.

Tag, gulv og vægge.

Taget kunne være tækket med rør, halm, græstørv eller træspåner. Gulvene har været lerstampede eller af jord. Plankegulve har man kun fundet rester af i byerne. Til skillevæggene har man også brugt flettede grene.



Øverst:
Storgården på Ribe VikingCenter
Midt:
Storgårdens stald på Ribe VikingCenter
Nederst:
Inde i Storgårdens stald



Tiden omkring 1634

Der er ikke bevaret mange gårde i Vadehavsområdet fra tiden omkring 1634, men lidt flere huse i byerne.

Krig og mangel på træ

En af grundene til at der kun er bevaret så få 1600-tals gårde skyldes i høj grad ændrede produktions vilkår og bedre tider for landbruget, samt at selvejet slog hurtigere igennem i Vestjylland.

En anden grund er at krigene mod Sverige, der gik hårdt ud over folk på landet. Mange gårde blev brændt af, eller nedbrudt fordi tømmeret kunne bruges som brænde, eller til nye bygninger. Andre forfaldt simpelthen, på grund af de dårlige tider, som krigene mod Sverige førte med sig. Pesten der også hærgede sidste gang i Danmark, gjorde det ikke bedre.

Man ved dog, at en gård på denne tid

blev bygget omkring et skelet af lodrette stolper, som ofte blev gravet ned direkte i jorden. For at gøre det mere holdbart og hvis man havde rigeligt med træ, kunne man stille stolperne ovenpå bjælker som lå vandret på jorden. Det kaldes på rem. Man kunne også stille stolperne ovenpå sten. Det kaldes på sylt.

Men træ var dyrt, og i løbet af 1600 og 1700-tallet blev træ endnu dyrere, fordi byggeriet af store skibe, betød at mange skove blev fældet. Især i Vadehavsområdet, hvor store træer er sjældne, var manglende træ et problem. Derfor måtte man ofte spare "bunden" på husene, altså de vandrette stolper.

Store sten

Bønderne i det danske vadehavs-område fandt ud af, at de kunne sælge store sten til folkene i Tyskland og Holland. Derfor fik de sømændene fra f.eks. Hjerting til at tage sten med ombord, hvis ikke de havde en anden last at sælge. Stenene blev brugt som "bund" til stolperne i husene for at gøre husene mere holdbare. Denne skik bredte sig i løbet af 1600-tallet.



Gade i Tønder
Foto: Carl C. Christiansen



Bindingsværk

Skelettet af et hus i tiden omkring 1634, kaldes bindingsværk. Væggene er med stolperne delt op i flere mindre felter, som så udfyldes med mindre stokke eller grene, og til sidst fyldes ud (klines) med ler. Der er altså ingen mursten i et typisk hus på landet i tiden omkring 1634. Mursten eller teglsten som det også kaldes, afløser først de ler-klinede vægge langsomt i slutningen af 1600-tallet og især i 1700-tallet. Omkring år 1800 er de fleste gårde "grundmurede" altså med teglsten. Dette har haft en enorm betydning for husets kvalitet og for menneskene, der levede i det. Teglstenene blev enten tørret i solen, brændt på den tids teglværker eller hjemmebrændt i lerovn.

Tage af rør og lyng

Et tag på en gård i tiden omkring 1634 bestod ofte af lyng, som befolkningen kunne hente på de store hede-områder, der dækkede egnen på dette tidspunkt. Lyng blev brugt til både brændsel, dyrefoder, koste og altså tage. Andre gange brugte man rør, eller "siv" fra den plante der faktisk hedder tagrør. Et stråtækt hus er den dag i dag også tækket med tagrør. I dag gør man det mest fordi det ser hyggeligt ud, men omkring 1634 havde man ikke andet, og et tag lignede egentlig meget tagene fra vikingetiden!



Gade i Tønder
Foto: Carl C. Christiansen



1950'erne

Fra begyndelsen af 50'erne udviklede man huse bygget af beton. Man ville kunne bygge huse hurtigt pga. bolig-mangel. Dengang var husbyggeri ellers en meget indviklet proces, hvor mange forskellige håndværkere var i gang. Specielt murerarbejdet forsinkede byggeriet, fordi alt det vand som arbejdet kræver, først skal fordampe, inden de næste håndværkere kan komme til. Derudover var der mangel på uddannede murer.

Betonplader

Derfor udviklede man en ny teknik, hvor en stor del af huset blev opført af store betonplader, der kunne samles uden brug af mørtel. På denne måde kunne man så også springe over den lange tørring af muren.

Gasbeton

Etalmindelig hus fra 1950'erne er det såkaldte statslåns-hus. Disse huse blev bygget for folk uden mange penge, og var ca. 80 kvadratmeter stort. Hvis folk skulle have råd til dem, måtte de ikke være større. Det var tit bygget af det moderne materiale gasbeton. Gasbeton blev opfattet som et mere moderne materiale end tegl (det som mange bare kalder for mursten). Taget var af eternit

Mange nye byggematerialer kom frem i 1950'erne bl.a. halmcement, som manden her viser.

Foto: Knud Rasmussen, Esbjerg Byhistoriske Arkiv.

eller tegl og som noget nyt, stillede man krav til at husene kunne holde på varmen og holde kulden ude.

Bedre forhold

I denne periode blev termoruderne større og badeværelserne flere, og opvarmning var ikke længere noget problem.

